

Prirodne katastrofe i zagađenje ističu nemar vlade i institucionalni neuspeh na zapadnom Balkanu. Aktivisti moraju da pozivaju političku elitu na odgovornost.

Zemljotresi koji nastavljaju da tresu Albaniju, od kojih je najveći doveo do smrti 51 osobe i ostavio hiljade raseljenih, s pravom su usmerili pažnju na stecište politike i okruženja na Zapadnom Balkanu - tj. trend u kojem nedostatak političke odgovornosti godinama pogoršava ekonomske i ljudske troškove prirodnih katastrofa i promjenjive klime.

Događaji u Albaniji, na primer, stavili su u prvi plan pitanja koja se tiču ilegalne ili na drugi način neobične gradnje u zemlji, ali to je regionalna pojava.

Smanjivanje troškova, kršenje zakona i zoniranje, neiskusni radnici - lista faktora koji doprinose istinskoj epidemiji nesigurne gradnje dugačka je koliko god je alarmantna.

Niko ko je proveo bilo koje vrijeme u nekom većem gradskom središtu regije, posebno u prigradskim i seoskim područjima, ne može prevideti brojne primere ove pojave. Zapravo, postoji grupacija društvenih medija posvećena praćenju takvih primjera, iako često u komičnom duhu.

Albanski potresi trebali bi, međutim, jasno reći da to nije komedija. Napokon, zapadni Balkan nije tek nedavno postao seizmički aktivan. Poput zemljotresa koji je u ranim satima 26. novembra 2019. pogodio u blizini albanskog obalnog grada Drača, zloglasni banjalučki potres iz 1969. godine bio je jačine 6,4. Godine 1961. Skoplje je opustošio zemljotres jačine 6,1 stepeni u kojem je poginulo 1.100 ljudi i zbog kod je prepravljen je čitav grad. A daleko manji potresi su decenijama redovna pojava u celoj regiji.

Takođe, sveukupni nedostatak pripremljenosti za katastrofe u cijeloj regiji ne bi trebao izazivati smeh.

Poplave 2014. koje su zahvatile velike površine Hrvatske, Bosne i Srbije - najgore u više od jednog veka - već bi trebale biti poziv na buđenje; kako u pogledu ukupnog nedostatka hitnih kapaciteta u raznim administrativnim regijama u sve tri države, tako i još dubljeg nedostatka kapaciteta za rešavanje rastuće stvarnosti klimatskih promjena. Malo se toga promenilo za pet godina otkako su sezonske poplave samo pooštrile.

Kvalitet vazduha je kritičan

Gotovo isto bi se moglo reći o bilo kojem broju klimatskih faaktora u ovim zemljama. Divlji požari postaju sve učestaliji i razarajući svake godine na celoj obali Dalmacije i Crne Gore, a sve se više šire u unutrašnjost regije, posebno u suvim hercegovačkim krajevima.

A tu je i opasni kvalitet vazduha u celoj regiji, s posebno neverovatnim stopama zagađenja

vazduha u Sarajevu, Beogradu, Skoplju i Prištini, koji redovno zauzimaju međunarodne naslove. Uostalom, u globalnom kontekstu, to su maleni gradovi – s populacijom od jedva četiri miliona stanovnika. Pa ipak, oni imaju indekse kvaliteta vazduha uporedivim s masivnim indijskim i kineskim super-gradovima koji su ujedno i glavna industrijska središta. Jasno je da ovde nije riječ o procvatu ekonomskih kapaciteta ovih država zapadnog Balkana. Ne, kao i sa širim pitanjem spremnosti za katastrofe, to je pitanje nepažnje vlade i institucionalnog neuspjeha.

Kvalitet vazduha u regiji doseže kritične nivoe jer su vlade odbile regulisati industrijske zagađivače, kako bi učinile čista goriva pristupačnim za potrošače, posebno grejanje kuća, niti su učinile mnogo da podstaknu razvoj obnovljivih izvora energije, pa čak i javnog prevoza.

Ali lokalne samouprave nisu samo propustile da regulišu kvalitet vazduha.

Nedavna odluka Bosne da se obraća kineskoj banci za razvoj kako bi finansirala masovno širenje ozloglašene termoelektrane u Tuzli ilustruje da ovdje postoji element zloćudnog vlastitog interesa.

Političke elite i njihovi saradnici i donatori u građevinarstvu i energetske industriji zajedno rade na sprečavanju provođenja značajnih regulatornih i reformi zaštite životne sredine.

Zašto? Jer prljava goriva i nedostatak regulacije znači više novca u džepovima.

Zeleni izdanci

Jasno je da ovde postoji sistemski problem i da postoji hitna potreba za velikim pomakom u vladinoj politici. Ali mnogo se toga moglo reći za bilo koje od ovih pitanja: zemljotresi, poplave, požari itd. Svako od njih zahteva vlade spremne da posvete resurse i stručnost da trezveno procjenjuju rizike, da marljivo rade na ublažavanju posledica i na taj način štede životi.

To što se ovo uglavnom nije dogodilo, može se lako odbaciti kao još jedan neuspeh političke elite zapadnog Balkana, još jedan aspekt njihovog uobičajenog nepoštovanja blagostanja vlastitih građana, čak i kada se uskače na njihov atavistički nacionalizam.

Ali neko ne mora biti ciničan kao sve to.

Od početka ove decenije mirno smo promatrali pojavu malog, ali dobro organizovanog zelenog pokreta na Zapadnom Balkanu.

Do danas se tradicionalno organizovala u kontekstu specifičnih borbi, u specifičnim zajednicama. Ali kako klimatske promene i institucionalni neuspeh vezan za faktore zaštite životne sredine počinju donositi sve veće i veće ekonomske i ljudske troškove regiji, možda

ćemo videti nešto kohezivnije. Ili, bolje rećeno, moramo raditi na tome da se to upravo dogodi.

Građani, kreatori politika i aktivisti u regiji više ne mogu tretirati klimu i životnu sredinu kao neku brigu prvog sveta.

Najrazorniji efekti takve nepažnje primjećuju se upravo u nerazvijenim i perifernim regijama poput Zapadnog Balkana.

I dok učinci klimatskih promjena i zagađenja samo još više pogoršavaju dugogodišnja pitanja korupcije i demokratskog zaostajanja u regiji, osnovno zdravlje lokalne biosfere, koliko lokalni kapaciteti za suočavanje sa prirodnim katastrofama, predstavljaju još jednu priliku za poziv političke elite na odgovornost.

Jednostavno, ovo mora postati hitna tema u javnosti. Životi ovise o tome.

Izvor: balkaninsight.com